List 38. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 23. septembra 1863.

Gospodarske stvari.

Gotova pomoč, da zajec sadnih drevés ne objeda.

V kmetijskih časopisih se je špehova koža (bohovka, Speckschwarte) že večkrat priporočala, da odvrača zajca, ako se ž njo drevesa namažejo. Po obilnih skušnjah zanesljivih sadjorejcev je to gotova pomoč. Al vprašanje je: ali špehova maščoba drevesni skorji ne škoduje?

O tem pripoveduje gospod Havser v „Pomolog. Monatschrift“ to-le:

Pred nekterimi leti me sreča nekega jesenskega dné eden mojih sosedov, ki je nesel kos svinske kože v roci. Ko ga poprašam, čemu mu bode, mi odgovorí, na vrt grem, da bom ž njo drevesca namazal, da mi jih zajec ne ogrize in da gladko in mlado skorjo dobijo. Odsvetujem mu to opravilo in pravim, da ravno ta maža utegne drevesni skorji jako škodovati. On se mi nasmeja in pravi: „Gospod! ravnam že veliko veliko let tako, in zajec mi ni še nikdar drevesc poškodoval; pa tudi drevesna skorja je tako gladka in zdrava ostala, da lepše želeti ne morem“. Z glavo zmajem in grém svojo pot; pa si zapomnim, da bom drugo spomlad vidil, ali se bo zajec s špehom (slanino) namazanih drevesc lotil ali ne. Vrt kmetov je z živo mejo ograjen, skozi ktero ne samo zajci lahko smuknejo, temuč tudi psi. Al pri vsem tem vendar le nisem nikjer zapazil, da bi bil zajec drevesca ne letos, ne v poprejšnih letih oglodal. Drevesca so kaj lepe in zdrave, rastejo, da je veselje, na skorji se ničesa ne vidi, da bi bolehale, gladka in svetla je, kakor da bi bila v enem dnevu zrastla.

Potem takem ne odganja maža s špehovo kožo ali svinskim popkom samo zajca od dreves, temuč pripomore tudi, da skorja zdrava in gladka ostane. Da bi pa drevescom vendar-le škodovalo, če bi se s svinsko maščobo preveč in predebelo namazale, je gotovo, ker to vé vsak umen gospodar, da debla ne smemo z mastjo tako zapažiti, da bi dihati ne môglo, ker potem bi poginilo.

Slavni vrtnar Lukas opominja to-le: Da mastna namaža nekterim drevescem škoduje, nekterim pa ne, to izhaja odtod, o kterem času se namažejo. Če se drevesca v jeseni ali pozimi v mrzlem vremenu namažejo, jim ne škoduje; če se pa namažejo v gorkem vremenu, da solnce na drevesca koj, ko so namazane, sije, jih prepeka in maščobo v skorjo zlo vžene, takrat jim škoduje mazilo.

Zapomnite si tedaj gospodarji to-le: Gotova resnica je, da maščoba varuje drevó, da ga zajec ne gloda, pa tudi ne škoduje drevesu, ako se mast ne namaže na drevo na debelo, ampak tanko, in se to opravi v jeseni ali pozimi.

Gospodarska skušnja.

* Kloroform pri čbelah. Na Angležkem so po več srečnih skušnjah zvedili, kdor hoče izprazniti panj, to je, čbele pregnati v drug panj, omami jih s kloroformom. Panj se zastran svetlobe s kakim prtom pregrne in kloroforma se va-nj nekoliko kapljic vlije. Koj ko se vidi, da so čbelice omamljene, se brez vse nevarnosti v kak drug panj denejo, v kterem se drugo jutro zopet vse oživé in rojé okrog novega panja vesele kakor okrog poprejšnega.

O goveji kugi na dalje.

V Beču na Notranjskem in v Pirčah v kočevskem kantonu goveja kuga odjenjuje, na novo pa se je začela v Vasi, brž ko ne iz Pirč zatrošena. Dotična komisija je 17. dné tega mesca bolnega vola pobiti dala, zraven tega pa še troje goved, ki so s kužnim volom bile v enem hlevu. Ker gospodar bolnega vola ni skrival, ampak ga komisii brž naznanil, se mu bojo pobite pa še zdrave goveda, po odšteti vrednosti kože, vse poplačale, kakor sta jih cenila prisežena moža, za že bolnega vola pa prejme gospodar po postavi 2 tretjini njegove vrednosti. Ali se bo s tem zatrla kuga, ni še gotovo, ker je cela vas do 16. dné t. m. svojo živino skupaj pasla.

Pri tej priliki, ko je dr. Bleiweis bil v Pirčah in Vasi, je bil tudi čez Kolpo v hrvaškem Brodu, pa se ondi iz pripovedovanja za blagor svojega okraja skrbnega predstojnika g. Matkoviča prepričal, v kakoršnih nadlogah so zavoljo pomanjkanja vode take sela na Hrvaškem, kjer število goved znaša po 2000 ali celó 3000, pa bi morale zaprte biti zarad kuge.

Dopis c. k. deželne general-komande zagrebške od 7. dne t. m. naznanja žalostne novice o goveji kugi na vojaški granici. Ne le da v prejšnih selih ni potihnila kuga, se še čedalje bolj razširja v tacih krajih, ki so blizo bosniške meje in blizo reke Save in Une, kamor se kužna mrha še zmiraj meče. Že 7379 goved je zgubila vojaška granica po kugi do 1. dné tega mesca. „Bosnjak je grd nemarnež in njegova gosposka je brez vse močí in veljave“ — pravi oni dopis — in odtod izvira velika nesreča za hrvaško deželo. V turškem Brodu je od 1200 goved jih poginilo že 1100, in večidel njih segnjije nezakopanih! — Tù pač se dosti očitno kaže, kakošna nesreča, ako se uname kuga, utegne biti turška skozi in skozi zanemarjena dežela drugim sosednim deželam, in kakošne žalostne nasledke ima tisti protektorat, kterega

vživa turška vlada od nekterih evropejskih vlad. Kako dolgo nek se bo trpel še tak divji stan turških prebivavcev?

Natoroznanske stvari.

O vtrinkih.

Spisal Ogrinc Viljem.

(Konec.)

§. 3. Ali kaj so pa vendar vtrinki? Le ta odgovor še nam ostane.

Vtrinki so trupla svetá, kakor zemlja, ali solnce ali luna; tekajo okrog solnca, na poti srečajo zemljo, in ker jih zemlja vleče na-se, zatoraj na-njo padajo. Gotovo ni nemogoče misliti si med velicimi tudi majhne trupla (zakaj tudi so take), kterih pa drugače viditi ne moremo.

A. Newton (izrekuj: Njutn) stavi te-le pravila:

I. vtrinki so kozmične trupla;

II. stalne trupla naše sestave (in v elipsah tekajo okrog solnca);

III. pot in hitrost sta si skor pri vseh vtrinkih enaka;

IV. so v goščavi (Schwarm oder Strom), ki ima podobo kroga (Ring), in ki je 5—10 milijonov milj širok ali debel, zakaj zemlja, ktera v enem dnevu precej 2 milijona milj preteče, porabi več dni (3—4), da pride skozi goščave.

Cela goščava avgusta mesca (8.—12.) obstojí morda iz 300 bilijonov trupel.

Vtrinki ugasnejo in se razgubé v drobce prej kakor pridejo na zemljo, in nam svetijo le visoko nad zemljo. V naših krajih je obilnost vtrinkov v enaki uri več noči enaka, to je, če je vtrinkov bilo 9. avgusta mesca od 9.—10. u. največ, jih bode tudi 10. in 11. o ravno tisti uri.

§. 4. E. Herrick v New-Haven (izrekuj: Njuhävn) v Ameriki pravi, da 2 milijona vtrinkov pade vsaki dan (24 ur) v celem ozračji. Vtrinki, „ognjene kepe“ (Feuerkugel) in vtrnjaki so enake kozmične narave in postanejo goreči zato, ker iz silne mrzlote po zadržkih, ki jih imajo premagati v teku, prav hitro, skoro v trenutku, pridejo v ozračje naše zemlje. Ker je hitrost vtrinkov tako silna, je prav vrjetno, da po ozračji razraste vtrinkom gorkota in svitloba, da vtrink odpodí zrak na vse straní, in ker z vso hitrostjo zrak skupaj plane, da nastane hrup, in ne, ker se trupla drobé. Truplo postane pa goreče-tekoče, zrak na-nj tepe in se na-nj opira in ustanoví skorjo. Če vtrinek daljno ozračje počasi preteče, ne zgorí vès, ampak razpoči in prihaja vroč na zemljo (te trupla imenujemo „vtrnjake“). Večina vtrinkov pa hitro teka, zgolj zgorí, in to so „vtrinki“.

Število vtrnjakov, ki v enem letu padajo, to je skoraj gotovo 10.000, vendar najdemo samo 2 ali 3. Videzna manjša hitrost vtrnjakov je pa le odtod, ker so večidel tudi dalje od nas, kakor vtrinki.

§. 5. a) Hitrost vtrinkov itd. je $4\frac{1}{2}$ do 9 milj v eni sek. (zemljina je le malo veča od 4 milje v 1 sek.) Vendar so nekteri tudi le $3\frac{1}{2}$ milje, nekteri pa $11\frac{1}{2}$ do $23\frac{3}{4}$ milj pretekli v 1 s. Ta hitrost res očitno kaže, da so vtrinki itd. kozmične trupla.

b) Ognjene kepe tekajo bolj počasi; to se vidi iz tega, ker so se nektere le do 18 čevljev globoko vdrle v mehko zemljo. Tako se je v Ensisheim-u na Elzaskem 276 liber težak kamen 1492. leta 7. dan novembra mesca vdrl le 3 čevlje globoko; tisti v Castro villari v Abrucih 9. februarja 1583. leta 6 čevljev, in samo tisti pri Hradšinu na Hrvaškem 26. dan maja leta 1751 18 čevljev globoko.

c) Slavni Olbers (1758—1840) stavi največo visokost le na malo več od 30 milj. Heis pa je izrajtal, da je veliki vtrinek 10. dné julija 1837 62 milj bil oddaljen od zemlje, ko je jel svetiti, in 42 m. takrat, ko je ugasnil.

d) Gledé na barvo jih je med opazovanih 4000 (v 9 letih) bilo $\frac{2}{3}$ belih, $\frac{1}{7}$ rumenih, $\frac{1}{17}$ rudečkasto-rumenih, in le $\frac{1}{37}$ zelenih. Pa tudi razno svetijo: nekteri so svitleji kot najsvitleje zvezde, nekteri pa se vidijo le skozi dalekovide. Veliko vtrinkov je tudi „repatih“ (kakor na pr. „repate zvezde“), pri druzih pa teče samo truplo.

§. 6. Kadar vtrinki padajo v dôbah (Strom), moremo jih vsaj 13—15 v vsaki uri gledati; druge dní pa 4—5 v 1 u. Sicer pa v srednji meri največ junija mesca, avgusta in novembra (5—6 vtrinkov); najmanj aprila mesca (2—3).

Dôbe so pa te-le:

1.— 3. januarja (?) to pa še ni prav gotovo,
18.—20. aprila (?) „ „ „ „
26. maja (?) „ „ „ „
20.—30. julija (?)
2.— 5. avgusta
8.—12. „ goščava (Strom) sv. Lovrenca.
19.—27. oktobra
12.—14. novembra
9.—12. decembra.

Mesto pa, z kterega se vtrinki vtrinjajo, imenujejo: „Radiationspunkt“.

§. 7. Kemično preiskovani vtrinki imajo med 100 delov cele snove, 96 delov železa (samo eden le 2 dela). Skoraj vsi (le eden ne) imajo tenko, črno, svetečo in žilavo skorjo.

Prvine, iz kterih so, te so: kislec (Sauerstoff), žveplo, fosfor, ogelc (Kohlenstoff), kremen (Kiesel), alumin, magnezium, calcium itd.; vseh je 18.

§. 8. Nekdanji modrijani so mislili, da vtrinki sapo naznanjajo, posebno kadar jih je padalo mnogo.

a) Tako pravi Plini: „kadar se vidi veliko vtrinkov, naznanujejo, od kodar jamejo svetiti, sape ali viharje iz tistih krajev“. [1])

b) Seneka pravi: „pot padečih kamnov kaže na sapo, in sicer iz svekraja, od kodar se je utrgal vtrinek“. [2])

c) Pozneji Polician pa piše: „tudi kaže vtrinek, kakošno je nebo, kadar pade z jasnega zraka, in naznanuje hudega SZ.“ [3])

d) Tudi sedaj biva na Francozkem prerok z imenom Coulvier-Gravier, ki pravi, da more po opazovanih vtrinkih naznanovati spremembe v ozračji. Kadar podajo počasi in mirno, pravi, da takrat so znamenja mirnosti v najvišem ozračji itd.

Vendar se sploh vé dandanes prav dobro, da veči del vtrinkov prihaja le z krajev, kjer ne vleče nikoli sapa.

Šolske stvari.

Gimnazija goriška.

Učiteljev je 17, učencev: Slovencev 234, Furlanov 96, Talijanov 54, Nemcev 40, vkup 424 (lani 381); štipendije je vživalo 40 učencev s 3817 gold. 77 kr., uč-

[1]) „Si volutare plures stellae videbantur, quo feruntur albescentes, ventos ex his partibus nunciabunt.“ Hist. Nat. XVIII. c. 35.

[2]) „Ventum significat stellarum decurrentium lapsus et quidem ab ea parte, qua erumpit.“ Nat. Quaest. l. t. c. 14.

[3]) „Annotat et coeli faciem, num stella sereno aethere lapsa caetat, rapidi prenuntia cauri“.

nina je znesla 1054 gold., vpisnina pa od 87 učencev 182 gold. 7 kr.

Kar se tiče učiteljev in njihove narodnosti, letnik o tem molčí; pa kar za nas ni dosežljivo, dosežljivo je domačim ljudém. Kakor nam kaže število učencev, Slovencev je več od polovice vseh skupaj; po takem razmerji tedaj ni krivica, ako se tudi gledé učiteljev zahteva enaka razmera. Domači ljudje tedaj vedó, ali je temu računu zadovoljeno. — Kar se pa tiče delitve v Furlane in Lahe, to je po starem unem načelu „divide et impera", ker „Allgem. Zeitg." dokazala je že leta 1859, da je tržaška zemlja „nemška", ker stanovnici niso večidel Lahi ali Talijani, ampak so „Slovani" — ergo je zemlja „nemška"! — Gosp. J. Pajk, suplent, edini učí slovenščino 19 ur na teden. Veliko breme na ene rame! — Učnina kaže, da mladina mora biti prav siromašna. — Zavoljo pisave imen obširneje smo govorili, ko je bil govor o ljubljanski gimnazii; v Gorici še je teže zadovoljiti zahtevam, ker se trije jeziki rabijo, to je, dva domača jezika in uradni. Vendar bi se po doslednji pisavi veliko več moglo dognati, kakor se vidi danes; res babilonska je v tem zmešnjava! Poslednji bi že čas bil, da se enkrat slovó dá stari neumni pisavi v imenih na ič; še zmiraj v letniku nahajamo — ig sèm ter tjè ich, na pr.: Bosig (ali je to za Božjo voljo morebiti Božič?), Blasig (Blažič?), Maurovich, Fornasarig, Bombig, Vitrich, Gabrielcig (Gabrielčič?), Jacopig (Jakopič?), Tonzig (Tončič?). Kdo bi v pošasti pisave Crusiz (VIII. r.) iskal pravo ime: Krušič? Nemške pisave, kakor: Schuschek res smo navajeni namesti Žužek. Po takem ni čuda, da isto ime nahajamo raznovrstno natisnjeno, na pr.: Pittamitz (IV.) in Pitamic (II.), Pauletiz in Pauletič (menda še bolje bi bilo Pavletič), Tomsig in Tomšič; Krainz in Krajnc (menda Kranjc?); pri imenu Pocar neznamo, ali bi ga človek bral po laški ali po slovenski (menda bo Pokar?).

Pregledavši tako službeni del z velikim veseljem omenjamo še sestavek stoječi na čelu letnikovem; najmlajši učitelj vrli g. J. Pajk napisal je prav zanimivih misel „o slovenskih narodnih pesmih". Časi uni so, hvala Bogu, pretekli, ko so prijatli slovenščine v tujem jeziku omenjevali narodne reči; toraj vsak letnik z veseljem gledamo, v kterem vidimo, da se mladini kaže, da se naš jezik ne stavi več pod klop. — Sestavek je precej obširen — ima 38 strani drobnega tiska — ter spričuje, koliko je od leta 1850 napredovala narodna omika naših učiteljskih sil. Morebiti bomo vprihodnje imeli priložnost o tem sestavku pregovoriti še dalje kakošno besedico.

Šole v Beljaku.

J. P. — Slovenski časopisi skoraj vse programe in „jahresberichte" po Slovenii na kritično rešeto devajo; al za beljaški letnik ni jim mar, češ, Beljak je že tako vès nemšk in zgubljen za nas. Al to ni res; saj letnik beljaški kaže, da ima več ko polovico učencev slovenskega rodú. Ne vem, zakaj število slovenskih in nemških učencev ni natanko naznamovano v letniku, ker bilo je v njem prostora dovelj za druge rečí. Najdeš namreč v njem kratek rastlinoslovsk načrt okolice beljaške, kjer pisatelj našteva rastline, ki rastejo krog Beljaka; tem sledijo strupene zeliša, kterim pridaja tudi slovenske imena, ki so mu znane; al skor bele vrane so! Li ni mogel pisatelj za vse v letniku imenovane rastline dobiti slovenskih imen? Al začetek je storjen, in to je že veliko; le tako naprej! Iz predala: „šolske naznanila" zveš, da je šest učiteljev, ki učijo prvo realko in celo normalko; za dekliško šolo so štiri učiteljce, ki jim pomagata mestna kaplana; vodja in katehet je častiti gosp. Anton Pušl.

V realnem razredu je bilo 19 učencev, v normalki 263; deklet bilo je 242. Slovensko se je učilo v dveh razredih, v prvem oddelku učil je gosp. učitelj Friderik Šolc, v drugem gosp. dr. Valentin Nemec. Dečki, ki so se pridno slovensko učili, dobili so posebej lepe darila, pri skušnji med njimi so tudi Nemci. To je pravo, da se tudi nemški otroci marljivo učijo jezika svojih sosedov Slovencev. Za dekleta menda ni treba slovenščine? — saj ni povedano, da bi se je bile učile, dasiravno niso vse skozi Nemkinje! Naredba, da se morajo slovenski otroci učiti slovensko, je prav koristna in zeló zeló potrebna, ker šola beljaška ni samo za Beljaščane Nemce, temuč je tudi za sosedne Slovence, koroške in kranjske, kterih je več memo Beljaščanjev. Dokler ne bodo sami Nemci v Beljak v šolo hodili, sme Slovenec terjati, da se njegovi otroci tudi v Beljaku slovenski učé. Tako veleva ravnopravnost. Da pa bodo sami Nemci v beljaško šolo hodili, se ne bode še jutri zgodilo, kajti pol ure hoda od Beljaka začnó se slovenske vasí, ki bi jih imeli poprej ponemčiti, kar se menda tudi jutri še ne bode zgodilo. Iz tega slehern lahko posname, da je beljaška šola paritetična, da pa se za slovenščino presneto malo storí. Ker pa v prejšnih letih še tega ni bilo, je že ta začetek hvale vreden. Da se zopet k letniku vrnemo, omenim le še, da je pisava slovenskih imen zeló pomanjkljiva; križem se piše enkrat Ferčei, drugikrat Fertschei, sploh pa Pogatschnig, Paulitsch, Lippitsch itd. Da je učenec le iz Beljaka domá, onda je že Nemec in imé se mora pisati nemško, da se še tako slovensko glasi. Da bi si pač vsi učeniki dobro utisnili v spomin, kar so „Novice" o tem že povedale, in naj bi sami ne popravljali, to je, pačili pisave slovenskih imen! Polagoma bode vodstvo gotovo te neprilike odpravilo in po lepem izgledu drugih slovenskih letnikov nemške imena pisalo nemško, slovenske po slovensko po pravilu: „vsakemu svoje". — Konečno si ne morem kaj, da ne bi imenoval moža, rojenega Gorenca, ki je ravno tako unet za cerkev kakor za šolo, ki je oče ubogim, tolažnik žalostnim, z eno besedo: mož, kterega vsak poštenjak mora spoštovati, in ta vrli mož je okrajni šolski ogleda in kupec beljaški Franc Ser. Interberger. On ima veliko veliko zaslug za cerkev, za šolo, sploh za vse dobre naprave; zraven tega pa ni pozabil, da se v njegovih žilah pretaka slovenska krv. Zato se ni potujčil, ostal je Slovenec stare korenine, pošten, pobožen, blagodaren mož. Bog ga naj še dolgo ohrani! Ne nikdar ne zabi, kot šolski ogleda paziti, da se njegov materni jezik zmirom spoštuje.

Slovstvene stvari.

Poziv.

Vrednik „Ost und West-a" v poslednjem listu svojega časnika naznanuje, da ga od oktobra naprej ne more več izdajati, ako se ne udeleži več naročnikov kakor dosihmal. To bi bila velika velika škoda tudi za nas Slovence. Ta list je že dozdaj vsakemu, ki nemški ume, mnogo zlatega blaga odkril, ki je ležalo dosihmal neznano v narodih slovanskih; ta list je edini na Dunaji, ki pravice avstrijanskih Slovanov krepko zagovarja; ž njim nam zamrje zastopnik naš v glavnem mestu cesarstva našega.

Zatorej pomagajmo vsi, kterim je mar, da nam slovanski organ na Dunaji ne izgine! Kdor nezmore naročnine (5 gold. 20 kr.) za pol leta, naj se naročí za četrt leta z 2 gold. 60 kr. Ker že 30. dan t. m. bode vredništvo naznanilo, ali je „Ost und West" dosti nove podpore dobil, zato je treba, nemudoma storiti, kar kdo meni storiti. Saj do 28. t. m. bi morale že vse na-

ročila na Dunaji biti. — Res! sramota bi bila, ako bi početnik časnika, ki je že toliko žrtoval rodoljubnemu poslu svojemu, oklicati moral, da prestane list, ker ni našel zdatne podpore od narodov, za ktere prav je zagledal beli dan!

V Mariboru dné 19. kimovca 1863.

Kratkočasnica.

* Šolmašter je celega, živega koštruna snedel. S temi besedami Vam, drage „Novice“ podám smešno, pa skozi in skozi resnično prigodbico. Dobrovoljen šolmašter pride v mesnico, v kteri je bil mesarjev sin ravno pripravljen, koštruna zaklati. Ti bom pa pomagal, pravi šolmašter. Oba gresta po koštrune v hlev, kteri stojí pod gričkom, naslonjen na grič. Ko ta dva mlada mesarja koštrune zbirata in lovita, dva izmed njih po stopnjicah na hlev zbežita; ne vém, ali sta se poc ali pa leskovice bala. Šolmašter urnih nog, skoči za njima. Begúna, ko čutita sovražnika za seboj, si pomagata s tem, da puhneta skozi lino na vrt; z vrta hitita še naprej. Sin pokliče hlapce in ti gredó za koštrunama deleč po senožetih; enega so ponoči vjeli; druzega pa niso več našli. Mesar je potem večkrat potožil, kako ga je šolmašter pripravil ob koštruna — „snedel mi je koštruna“ rekši.

Dopisi.

Iz Ljutomera na Štaj. 8. sept. **Ъ.** — Nedelja 6. septembra bila je za nas Ljutomerce in okolne Slovence vesel praznik. Obhajali smo namreč tisočletnico sv. Cirila in Metoda s slovesno besedo. Že v saboto so se pripeljali pevci iz več krajev, dijaki so prihajali od vseh strani. V nedeljo je bila slovesna Božja služba, pri kteri se je izvrstno pela slovenska maša gosp. Miklosiča. Skladatelj je sam petje vodil. Okoli ene popoldne so se pripeljali gostje iz Ptuja, Maribora, slov. Bistrice in drugih krajev. Na Kamenščaku pri Prelogu je bil čez cesto razpet slavolok z prijaznim pozdravom: „Dobro došli“. Narodne trobojnice so se vile nad njim. Ko so se gostje pripeljali, so začeli možnarji pokati in gospod srenjski predstojnik z gospodom farmeštrom jih kratko pa srčno pozdravi, na kar gospod dr. J. Ploj pred razveseljeno družbo stopi in z navdušenjem v sprejem gostov sledeče besede govorí: „Dobro došli dragi bratje! Srčno veselje nas navdaja, ker nas s svojim prihodom počastite; srca naše Vam slavoklicaje nasproti kipijo — Vam zvestim sinom matere Slave! Poglejte kraj naše krasne domačije: Tukaj nas objema gorica — mati sladkosočnega grojzdja; na eni strani se nam smehljá srebrobela Mura objemajoča žitonosne polja, zelene travnike, rojstno mesto Leopolda Volkmerja — veselega pevca iz slovenskih goric, — na drugi strani kaže smreka, v zraku se nahaja kraj, kjer je tekla zibelka Stanka Vraza; proti zapadu je cerkev Mala Nedelja, o kteri že stara mati zgodovina pripoveduje, in to je kraj, v kterem je začel Krempelj pomnoževati zgodovino z veselimi viri, ki so iz njegovega peresa tekli. Da! Vašim očesom se tukaj odpira zemeljski raj. — In tukaj hočemo mi našo prvo besedo slovesno obhajati v slavo slovenskega naroda. Bodite tedaj, dragi bratje, srčno pozdravljeni. Živili.“ — To je bil srčen in vesel sprejem. Ko so se vsi krasote pomurskih, prekmurskih in medjimurskih pokrajin nagledali, so se zasedli vozovi in hajd navzdol proti prijaznemu trgiču. Tù je bilo vse živo. Po ulicah veselo gibanje, na oknih prijazni gledavci, tù pa tam kaka belooblečena krasotica s trobojnim za štiri prste širokim trakom okoli pasa, — aj to ti je unemalo srca! Čas je tekel in po trgiču je vedno bolj živo prihajalo. Okoli štirih so se pripeljali celjski gostje. Njim so sledili drugi iz raznih krajev. Proti šesti uri se vzdignejo pevci z zastavami na čelu proti mestu, kjer se je imela beseda obhajati. Lepo krdelo ti je to bilo! Proti 50 mladih jarnih grl! — Zdaj naj pa opišem prostor, na kterem se je beseda obhajala. Trg Ljutomer stojí na podnožji brda, ki se od zapadne straní privleče in tukaj z ozvišenim hribom krogličkaste podobe končuje. Ta hrib obraščen okoli in okoli s prežlahno lutomersko trtico nosi na svojem temenu novo zidan prijazen hram, podoben vili z enim nadstropjem. Pred njim stojita dva visoka topola, ki deleč tje v planjave murske in prekmurske kažeta. Vès hram je bil okusno okinčan z banderi, zelenjem, napisi in lampicami. Vrh hrama je vihrala trobojna zastava, na topolih pa na enem cesarska, na drugem štajarska. Od hrama nazdol so bile mize postavljene za sto in sto gostov in dva šotora, eden za muziko, drugi za pevce in govornike; med drevjem pa so viseli trobojni baloni, kar je posebno v bukovji, skoz ktero je pot iz trgiča peljala, prav lepo se odlikovalo. Pri vhodu v bukovje je stal slavolok s pomenljivim napisom iz cvetlic: „Sloga“. — Ko blizo šestih pevsko krdelo pride in ž njim tudi vsi gostje, naznani strel iz možnarjev začetek veselice ali prave „besede“. Naroda pa je bilo zbranega, da je bilo od vile doli do bukovja le glava pri glavi. In to ti je prostor kakih 600 korakov dolg in blizo do 100 korakov širok. Pravijo, da je bilo ljudstva vsega vkup dosti nad 4000 glav. In to število je tudi verjetno. — Muzika je igrala narodne napeve, in ko je prenehala, so zapeli pevci „Naprej“ in druge pesmi. Da so dobro urjeni in vajeni, so pričali slavoklici, ki so jim v zahvalo doneli. Zdaj se vzdigne velik trobojni balon. Visoko v zrak plavaje je tudi daljnim bratom oznanoval, da se tukaj danes Slovenci radujejo. Potem stopi nadepolen mladeneč na oder in deklamuje sledeči pesniški umotvor drugega mladega pesnika, tako izvrstno, da je občno zahvalo si pridobil. Pesem se glasí:

Preteklosti neizmerno dolgi čas!
Del stvarnik, starodavnosti množine,
O kterih tvoje pripoveda glas
Prerojenice majke zgodovine,
Ne prejde vse, kar v bistrem teku mine;
U zrcalu svitlojasnega spomina
Rod rodu slavne zgodbe čuva, hrani,
Potomstvo jih potomstvu spet oznani,
In tak izve vsakega se čína
Prigodeb vitežko junačka veličína.

Kaj so bili pred brojem tisoč let
Očetje naši — majke Slave sini?
Neverniki, ker vès slovanski svet
V neverstva živel je slepotni tmini,
Ni bil mu poznan pravi Bog edíni.
Učili svečeniki so ga krivo,
V neverstva slepega zavit okove
Častil je krive boginje, bogove:
Peruna, Črte, Vezno, ljubeznjivo
Ljubezni nježne boginjo prekrasno Živo.

In glej, besede Božje zadoní
Premili glas; na severni se strani
Razlega, srca vnema in za dní
Nektere sveti križ je med Slovani;
Alj tuji jezik prvi vero oznani.
Beseda, ki ne dá se razumeti,
Naj tako gladko še iz ust izvira,
Do srca ne zamore najti tira;
Kdo misli, da bi moglo se verjeti,
Da slavec se od škvorca bo naučil peti?

Ciril, Metod! Slovanom prva luč,
Prišedša iz Soluna blaga brata
Od dragega blaga prinesla ključ,
Ž njim blagovesti sta odprla vrata.
Beseda narodna, beseda zlata,
Ki sta apostelja jo govorila,

Odkrivala je jasno Božje delo;
Poslušalo jo ljudstvo je veselo.
Krščanska vera se je zmir množila
Slovanom ž njoj posinola je sreča mila.

O hvala Vama, ki odprla pot
In ki napravila sta gladko cesto,
Po kteri more priti Slavin rod
V preblaženosti raj, v veselja mesto!
Slovanska srca zdaj gorijo zvesto
Časteče Vaji drago oj darilo!
Veseli glas od Vajnega spomina
Unukov naših poznih bo množina
Poslušala, kak ga prijetno, milo
Slovanstvo večno, večno, večno bo glasilo!

Koroška, Kranjska, Štirska sestre tri
Ste dolgo, dolgo dušno spanje spale,
Veselje src vam več ne razvedrí,
Uíme so nemarstva vas glodale
Svobodo duha zmirom vam jemale,
Ni bilo čuti petja več med vami.
V samoti tihi vaše še Modrice
Prelivale zmir vroče so solzice.
Ne vzbuja nikdo, nikdo jih ne drami,
Slovenski narod je kor truplo v hladni jami.

Al neizkončni vsemogočni Bog,
Ki vpisal zakon v knjigo je narave:
„Vse napreduj!“ nas rešil je nadlog,
Nas rešil skrbí, reve in težave;
Zasveti prvi zor se sinom Slave,
Iz zora prikoraka Vila bela
Se na Ljubljančine obale vsede,
Poišče sina si iz Kranjcev srede,
Nadaja s svojim mlekom ga. — Vesela
Prvič je Vodnikova struna zabrnela.

Če eno cvetko porodi spomlad,
Imamo se že nadjati veselo,
Da po zelenem krilu vseh livad
Bo rožic zmirom cvesti več začelo,
In kakor pomladansko cvetje belo
Po travnikih se vedno pomnožuje,
Cvet pesmic se po kranjskih pokrajinah,
Po gajih, logih, hribih, po dolinah
Popevaje zmir dalje razširjuje,
In na Koroškem se mu Jarnik oglašuje.

Zavživajo Slovenci pesmic slast,
Ki prenesrečne kažejo ljubezni
Zrcalo, srčnih ran moč in oblast,
Ki kažejo strup jeni in bolezni,
Ki kažejo, kak se v nesreči jezni
Na zemlji pevcu vsaki up podira;
Ki kažejo, kak je goreče bilo
Srce za Slavo našo mater milo.
Od kod lepota jihova izvira?
Prešernova jih sladkoglasna peva lira.

Oh, naš domači milomili kraj!
Prekrasne vinonosne oj gorice,
Zeleni trs dežele naše raj,
Al vedno tvoje spavajo Modrice?
Ne spavajo nabirajo cvetlice,
Iz kterih bodo krasne vence vile;
Jih jemu, ki je v slavo majke Slave
Iz žerovinske glase pel dobrave,
Na tujem na prezgodni grob nosile,
Ki Stanko Vraza bodejo na vek slavile.

Začne se truditi več bistrih glav
Za blagor, srečo mile domovine,
Premagoval težave mu je zdrav;
In glej mileje solnce nam posine,
Od nas nemarstvo bolje bolje gine
In ena z mitro se zasveti glava,
Kor na zvezdišču svit danice zale;
Podporna roka nosi pastorale,
Za narod klije v srcu misel zdrava,
Anton-Martina Slomšeka ne zabi Slava.

Kor ti, imamo tudi brez zamud
Mi delati; za domovine srečo
Naj vse veljá, naj prejde vsaki trud,
Podnašamo naj voljno vsako zmečo,
Nevoljo trpimo za njo največo,
Če uzrok jej protivnik je napeti,
Da še v prihodnjih poznopoznih časih
Potomstvu našemu v veselih glasih
Spomin del naših in imen v pameti
Se v slavo naše vekotrajnosti zasveti!

(Konec prihodnjič.)

Iz Barkole poleg Trsta 12. sept. —×— Veselo se je zbudila čitavnica tržaška v dôbi Slovencem še neugodni, krepko je stopila na noge in čvrsto je živela leto in dan; v času pa, narodnosti naši bolj ugodnem, nemarno je utihnila. Nemarno — pravim — kajti ne manjka ji ne duševnih močí ne materijalne podpore; le rabiti une in to — zdi se mi — da se opušča. Načelo čitavnicam slovenskim je v omiki zaostali narod izobraževati in plemenititi s petjem, godbo, širjenjem raznih ved in naukov. Ako mestne razmere in okolinosti tržaške ovirajo mesečne besede, ima pa čitavnica učenih mož — naj jih je že deset, pa jih je mnogo mnogo več — kako lahko bi se ti tako vrstili, da bi dajali narodu saj vsako drugo nedeljo v domačih govorih dušne hrane! Koliko prilike v tolikem in takem mestu za take govore! Morje, življenje njegovo, brodništvo raznih narodov, ptuje dežele in njih prebivavci, ptuje ljudstva, njih nekdanja in sedanja obrtnost, nekdanje in sedanje trgovstvo, in sto sto lepih rečí bi slišal Slovenec — tržaški rečí, ki jih ni se mogel naučiti v svojih mladih letih, ker ali ni poznal ptujega jezika, ali je moral pustiti šole, da si je z vatlom, z orodjem ali peresom kruh služil, — rečí, ki so mu pa celó potrebne v njegovem današnjem stanu. — Čitavnica, slavno nalogo imaš, zdrami se, spolnuj jo! — Koliko bolj veselo je v okolici tržaški! Prisedši iz Trsta po osušenem bregu do nekdaj rodovitnega dola in pobrežja barkolanskega pogledam okolico. Krasno jutro je; vetríč hladno pihlja, in veselo bíje morje v bregove, čudna pesem sinu dalnje puste, ki ga je pripeljala vojaška sreča na nasip kraj sinje Adrije, ki počasi gori in doli koraka, zamišljen zre v nezmerno daljavo in se morda spominja širokih svojih ravnin. Židano obočje spenja se čez dolino, po-njem kadí vlak za vlakom; kraj obočja pa zasajeni so koli, na kolih vihrajo zastave; visoko meri nad njimi zastava slovenska. Druga nedelja po sv. Jerneji je, — vse je praznično; shod bo! Stopim bliže. Na trojnobarveni zastavi jasno čitam „Naprej“! Spoznal si, ubogi breg, ki bil si nekdaj raj tržaške okolice, da moraš naprej v obrtnosti, ako se hočeš preživiti, naprej v omiki, da ne ostaneš Tržačanu vedno „leseni Slovenec.“ Saj si slovenski? Da, kaže mi to jasni napis na zastavi, ki so jo splele rodoljube tvoje deklice, in povzdignili rodoljubi mladenči, in stokrat so mi to potrdili sivi možje, mladenči in nježne dekleta. Slovenske dekleta na obalu sinjega morja, lepe ko pomorske device, pridne ko slovenske bčele, visoko vas čislam; in kdo bi vas ne čislal, ki vas je kedaj vidil s silnimi težavami na glavi zarano prihajati v mesto, polniti svoje zelenjave trge, snažne švigati z vrčem na roki od hiše do hiše, iz jerbasčika, cvetlic polnega, priljudno ponujati pisane kitice memohitečim, dokler se zopet vračate domú obložene kruha in kuhe, ki vam je ne dajó že dolgo več vaše gredice, ampak ki si jo morate krvavo služiti po hlevih in na mnogokrat kupljeni vodi! Hraniteljce ste svojih pohištev in preživiteljce svojih družin! Kdo bi vas ne čislal, ki je slišal čutne bogoljube pesmi iz čistih vaših grl: slovenske pesmi, ki ste jih najpred ve popevale, in s kterimi ste zbudile k novemu življenju staro in mlado! — Dušna tma se je ulegla tudi na mestno okolico; stare pesmi je narod zabil, novih ni znal, le kaka tržaška, rojena v razgretih možganih pijanega postopača ali težaka, brez duha in nerazumljiva Slovencu, nahajala je še pot v družbe brežanskih mla-

denčev. Začuje se domači spev, — iskra je vašemu srcu! Kjer ni bilo pred letom niti tirú niti duha slovenskega, bijejo danes poslušavcu na uho najbolj sladke slovenske pesmi: vse od visoko narodnih slovanskih do čutljivih duhovnih in veselih Potočnikovih, Slomšekovih — in sploh vseh, kar jih obseguje pesmarica, ki gré od roke do roke, da si vsak prepiše, kar mu je najljubše. Kterim viže ne vedó, jim jo sami vstvarijo, in toliko bolj dopadajo potem, ker so zasukane po narodnem duhu. V Barkoli so bile početnice domačemu spevu mlade dekleta in prebudile so ž njim tudi drugi ljud. Napravile so tudi zdaj v zvezi s kmetiškimi mladenči slovensko zastavo, ki je tako lepo vihljala visoko v zraku nad plesiščem, — kajti ples je bil po poldanji službi Božji pod milim nebom. Ne bom popisaval, kako se je zgodilo, da je prišla nemška zastava na bližnji kol — ne bom tudi pravil, kako je nekdo, ki je hotel vse vediti, vkljub občnemu ugovarjanju stavil in snemal zastave po svoji volji, kako je prišla druga slovenska namesti „Naprejeve“ na kol, in kako je prišla zastava z Naprejem nad sod vina, kjer je do večera gospodarila in pravila, da ne le do soda, ampak naprej in v sod! Tudi ne bom popisaval narodne veselice, petja, vriša, skakanja in plesa; tudi škripanja ne, ki ni mu ga še bilo para v Barkoli: po pravici in resnici pa vam povem, kaj se je zgodilo na večer zastavi. Odzvonilo je zdravo Marijo, ples je nehal po stari navadi. Plesavec vzdigne avstrijansko zastavo, godci zakrožijo popotnico, in hajd v krčmo. Za avstrijansko zastavo zgrabi drug mladeneč slovensko, zdaj na lepi, z lipovim perjem pozlačeno sulico olepšani palici, da jo ponese za drugo. Pa glej! samo da stopi iz mesta, omahuje zastava, hrup nastane, žandarja prihitita. Kaj je? suvajo, malo da ne tepejo se za to, kdo bo zastavo nosil. „Cela Barkola delí se domá v dva kraja v Boved in Barkolo; a ti se črté med seboj že od nekdaj, da drug druzemu ne privošči niti slane vode, niti zastave“, podučuje me znanec. I zakaj pa? Bog sam vé, je odgovor prijatlov. Bovedci so napravili zastavo, Barkolanec si jo je hotel osvojiti, pa prvi so jo oteli, in vrnili so se zopet ž njo na plesišče. Pa zopet jo vzdignejo, da pokažejo v krčmi, da so Slovenci, in zopet prepir vstane med strankama. Žandarja mirita kolikor moreta, in sicer prav pametno in priljudno, naposled svetujeta, naj si Bovedci nesó domú svojo zastavo, da ne bo ponoči še kacega tepenja in huje. — Slušajo mladenči, že so na poti v breg, kar — kakor sokol izpod jasnega neba, ki napade kokošjo družinico — plane najviša posvetna oblast barkolanska, v osebi barkolanskega, sicer spoštovanega župana, med veselo množico mladenčev in zgrabi visoko palico zastavno. Zastava ovehne. Za drugi konec palice drží in vleče deset pestí, druzega konca se je lotil oče župan! Vedno več ljudí se zbira, živ vpor preti županu! Čigava bo zmaga? Oče župan zmore, res da. Pogumno odtrže trake zastavi, zabaše si jo pod pazdiho in hoče pobegniti s slavno pridobljenim plenom; pa vojaška oblast ustavi begúna, poduči očeta župana, kar bi bil sam vediti moral, da zastavo smejo nesti mladenči, kamor hočejo, da roba, ki je ni niti kupil niti drugače dobil, ni njegova, in da mora jo vlastnikom danes nazaj dati, drugikrat jo spoštovati. Župan ugovarja, da je hotel stranke pomiriti. Nas pa obhaja ta-le misel: Oče župan naj bi bil pomirjal stranki, ko ste se trgale za zastavo, na pr. tako-le: Vsi ste ena župa, jaz vaš župan; ena občina ste, enega jezika, ene vere, poslušajte in slušajte mene, svojega edinega očeta župana: mirujte, nosite zastavo vsak nekoliko; pa tudi tega ni treba, da skažete tako svoje rodoljubje; dosti je, da imate zastavo med seboj itd. — in slušali bi ga bili. Nepremišljeno je ravnal in to mora sam vediti. Kaj bi neki rekel Nemec, ako bi mu potegnil z roke in trgal nemško zastavo? in kaj je mislil, da ni Slovencu ravno toliko vredna slovenska, kolikor Nemcu nemška? Dati je tedaj moral mladenču zastavo nazaj; ti so jo zopet privezali na svojo palico, in glasno prepevaje „Naprej“, „Hej Slovenci“, „Rado ide“, „Složno, složno“, „Bubanj silno budi“, nesli so jo v breg v krčmo na proseški cesti, kjer še zdaj veselo vihrá, in bo še vihrala; sami so se pa vrnili v krčmo k sosedom, prosili so drug druzega za zamero, v roko si segli in lepo se pobogali še tisti večer. To je lepo: slava!

Iz Kranja 14. sept. × Včerajšni izhod v Velesovo, ki ga je napravila čitavnica naša, nam je nov dokaz, da čedalje bolj se vkorenjuje društveno življenje v našem mestu. Da s preobširnim popisom „Novicam“ ne jemljem drazega prostora, omenim ob kratkem le to-le: Šli smo z glasbo in pevci v prijetno Velesovo. Mnogo ljudstva je od vseh strani pozdravljalo veselo družbo, ki se je peljala do Godelmanove gostivnice, kjer je z vrha nas že od daleč pozdravljala národna zastava. Po končani službi Božji, pri kteri so naši vrli pevci s prelepim petjem vse pričujoče ganili, smo se kratili čas prav po domače, dokler ni odzvonilo poldne. Zdaj se je podala družba k obedu na Godelmanov vrt, kjer je bil napravljen šotor iz lipovih vej, pod kterim smo kosili prav dobro postreženi. Hvala še posebna za to gosp. Mat. Daniču. Da je pri obedu se vrstila napitnica z napitnico, ni mi treba praviti. Med obedom se je pripeljalo iz Kranja še nekaj mestjanov, tudi gospá in gospodičin, tako da nas je bilo okoli 60; popoldan počastila sta tudi prečastita gosp. fajmošter Rant in gosp. kaplan Pustavrh naše društvo in prišlo je tudi 8 kmetiških gospodarjev nalašč iz setiške vasi nas prosivši, da se nam smejo pridružiti. Nepopisljivo je unelo srce vsacega nas, ko je slišal iz ust prostega kmeta, da se lepo zaveda svoje národnosti. Da je vrle domačine naše društvo radostno sprejelo, mi ni treba dostavljati. Tako veselo združeni smo bili vès čas, dokler se je solnce skrilo za gore. — Razneslo se je mnogo laží o tem našem izhodu; to pa nikakoršno ni čudo; saj ne manjka se ljudí, kterim je hud trn v peti, da smo veseli in srečni — brez njih! — Prijatlom in prijatlicam národne glasbe naznanjam še to, da kadrilji, zložene po jugoslovenskih napevih in posvečene našima rojakoma dr. Jan. Bleiweis-u in Fid. Terpinc-u, ki jih je izdala naša čitavnica, so v Lercherjevi bukvarnici v Ljubljani na prodaj. Cena vsaki je 60 nov. krajc. Nadjamo se, da se bodo kmali razprodale, ker so res mičen venček národnih cvetlic in imajo preblagi namen, da se s čistim dohodkom podpira Slovencom zlo potrebna „matica slovenska“.

Iz Olševka na Gorenskem. Ni davnej, kar ste drage „Novice“ naznanile hudi požar, kteri je našo vas zadel. Oglasite danes presrčno zahvalo našo vsem dobrotnikom, ki so nam z milodari pripomogli; bili so: gospoda brata Urbančiča, posestnika grajšine na Turnu, z mnogo diljami, gospá baronovka Ana Lazarinova v Smledniku z 5000 opekami za cerkev, gospod Edvard Urbančič, posestnik grajšine v Predvoru, gospod baron Anton Zois iz Brda z lepim lesom za streho cerkveno. Tudi vam, sosedne vasí, posebno vam Poličanom, in sploh vsem, ki ste v denarjih ali kako drugač pomagali, se zahvalujemo srčno. Bog povrni vsem stoterno!

Olševčanje.

Iz Ljubljane. Češpljev sejm preteklega tedna se ni obnesel kaj dobro. Sploh češpljevec ni dosti vreden, zdaj pa še manj, ker ni živinskega sejma zavoljo kuge goveje; konjski sejm je sicer bil, al veča kupčija je vendar le z govedino. Pri tej priliki opominjamo naše

kmete, naj nikar ne nosijo nezrelega sadja na trg v Ljubljano, sicer se jim — in po pravici — zgodí, kar se je zgodilo unidan dvema kmetoma, da je mestna gosposka enemu pobrala 10 mernikov nezrelih breskev, drugemu 12 mernikov nezrelih češpelj. Pustite sadje, da dozorí, sicer ga s težavami in stroški nesete ali peljete v mesto, plačate na šrangi še davek — in ko ž njim na sejmišče pridete, gré vse skupaj — rakom žvižgat.

— Razstava poljskih in vrtnih pridelkov, kmetijskega orodja itd. v Ljubljani se bliža; prihodnji teden se začenja pošiljanje tega, kar kdo želí na ogled postaviti, da svet zvé, kaj prideluje, in če je lepo in dobro, da doseže čast, pa tudi brez dobička ne bo. Naj tedaj nihče, kdor kaj ima, ne zanemari lepe priložnosti!

— Pretekli teden ste na poti iz Dalmacije v Zagreb se tudi nekoliko dni v Ljubljani mudile mnogoznane Angležkinji: plemenite gospodičini Mackenzie in Jrby, ki že dve leti potujete po slovanskih deželah, in bote po končanem potovanji na svetlo dale knjigo, ktera ima Angleže, njih rojake, bolje seznaniti z razmerami slovanskih narodov. Ogledale ste v Ljubljani vse, kar jima se je v ta namen zdelo zanimivo.

— Zadnje „Novice“ so povedale, da je prejšni posestnik gostivnice „pri mokarji“ v svoji oporoki volil prihodnji kranjski nornišnici 5000 gold.; današnje so pa v stanu, zanesljivo razglasiti vse mile darove, ki jih je odločil dobrim namenom, in sicer: 500 gold. ubožni blagajnici ljubljanski; — 500 gold. našim čast. nunam za učilniške potrebe; — 1000 gold. za zvonik *) v bolnišnici, v kterega se mora vstaviti ura, ki bo bíla tudi četrtinke; 4000 gold. za štiri zaloge (štipendije) za učence ljubljanske gimnazije, na Kranjskem rojene. — Ko bi ga bil pač kdo opomnil tudi ubozih realkinih učencev v Ljubljani, za ktere ni dosadaj celó nobene štipendije le nijm namenjene, pa jih vendar tako živo potrebujejo, — skoraj gotovo bi si bil tudi lep spominek postavil v njih hvaležnih srcih **); — 1000 gld. za spominek, ki se mu ima postaviti na grob, s tem pristavkom, da ga izdela naš vrli domači umetnik g. Zajec. Da je volil g. Zajcu 1000 gold., kakor „Laibach. Ztg.“ razglaša, pa ni res.

— *(Tudi „Novice“ hočejo eno rêči o cerkveni godbi in orglarjevi službi v ljubljanski stolni cerkvi).* Graška „Tagespošta“ od 21. avgusta in „Laibach. Zeitg.“ od 1. sept. ste svojo rekle o cerkveni godbi stolne naše cerkve; naj rekó tudi „Novice“ svojo, ker „čuti treba je dva zvoná, da se resnica prav spozná“ pravi že star pregovor. Toliko bolj pa je treba razjasnila, ker sta „organizatorja“ v omenjenih dveh listih mnogo nevednosti prodajala za vednost.

„Laibacherčni“ dopisnik se naslanja na „tagespoštnega“; al na prvi pogled se vidi, da njuna moka je iz enega mlina, češ, da bi po „Laibach. Ztg.“ zvedili to tudi oni, ki ne beró „Tagespošte“. Častite naše bravce bi utegnilo mikati zvediti: kaj neki da pišeta imenovana dopisnika, za Božjo čast tako uneta in za poveličanje katoliške službe Božje tako goreča. Njune poglavitne misli so ob kratkem te-le: „Pisavec se ne spominja, da bi bil kadaj še slišal tako nepopolno godbo, in vsako boljšo čutilo žalečo, kakor 18. avgusta, to je, cesarjevega rojstnega dné; in vendar je v Ljubljani jako čislana filharmonična družba, ki bi bila gotovo rada kaj pripomogla za večo čast Božjo; vrh tega ima Ljubljana tudi svojo godbino učilnico, več zalog (štipendij) za njene učence, ki imajo dolžnost na pevskem koru pomagati; tudi je stolna cerkev nekdaj imela po dva ali tri plačane godce, in več zapuščin določuje, da se imajo sv. maše za mrtve s primerno godbo spremljati; dopisnik se toraj nadja, da se bode zdaj, ko je treba voliti novega organista (hinc illae lacrymae!), skrbelo za vzvišanje cerkvene godbe, ki se spodobi za to krasno hišo Božjo in škofijsko cerkev“. Tako beseduje „Tagespošta“; „Laibach. Ztg.“ pa, na ta spis naslanjaje se, še nekoliko dalje gré, in povdarja tako-le: „Že večkrat se je tožilo, da cerkvena godba v naši stolni cerkvi nič kaj v srcu ne budí pobožnih čutil. Ravnokar je nekdo pisal v „Tagespošto“, da je cesarjevega rojstnega dne pobožne verne bolj žalila kot razveseljevala. Da je taka že od nekaj let sèm, je sploh znano; da se pa v tem nič ne storí, je tolikanj bolj čudno, kolikanj več močí imamo zmožnih ustanoviti godbo, ki bi povzdigovala srce. Javaljne se v kterem mestu petje bolj gojí kot v Ljubljani; ravno tako menda ni mesta, kjer bi se cerkvenemu petju in godbi raje na pomoč prihajalo, kot tukaj. Vzrokov, da se pa vendar nič ne storí, moramo tedaj kje drugej iskati. Naši (filharmonični) pevci in godci niso menda hotli spodrivati njih, ki so dozdaj petje in godbo hvale vredno oskrbovali v stolni cerkvi; toda kakor lepo je to, vendar je enkrat že treba, da se namesti njih, ki niso več za rabo, in namesti unih, ki so pomrli, postavijo nove močí. Ravno zdaj je lepa priložnost: služba stolnega organista je s smrtjo nekdaj (sic!) zasluženega Riharja izpraznjena, more in mora se toraj preroditi godba s tem, da se postavi mož, ki ima vednosti, dobre volje in stanovitnosti zadosti ustanoviti godbo, visocemu namenu primerno. Ako se to zgodí, mu splošne pomoči ne bo primanjkovalo, česar se smemo nadjati, zlasti od naše filharmonične družbe. Se vé, da bi mogla ta služba bolje plačana biti, kakor dosedaj; to se bo pa zdaj lahko zgodilo, ker so se cerkveni dohodki menda jako pomnožili“.

Kaj neki „Novice“ pravijo o teh dopisih?

„Novice“ dobro vedó, in so prepričane, da tudi oni, kterim gré pravica voliti novega organista, so te misli, da primerna godba zlasti pa lepo vbrano petje pobožne čutila kaj močno budí, oživlja in zvišuje; toraj nikdo ne bo pričakoval, da bi se „Novice“, kterim je jako mar celó za lepo svetno godbo in petje, potegovale za slabo cerkveno, — al že iz tega, da sta se omenjena dva časnika začela tako gorko pečati z godbo stolne naše cerkve, smo mislili, da bi te stvarí utegnile nekoliko drugačne biti, kakor nam jih ona pred očí stavita; toraj smo se potrudili resnico zvediti ondi, kjer je edino mogoče zvediti jo. Kar smo zvedili, bodi svetu v razjasnjenje.

Oba dopisa se hudujeta nad nepopolno godbo, ki je bila cesarjevega rojstnega dné v stolni cerkvi. — Ko bi dopisnika tudi o druzih praznikih cerkev obiskovala, bi vendar, ako nimata le enkrat na leto čistega in dobrega muzičnega sluha, mogla vediti, da je bila ta dan prav takošna, kakoršna o najviših cerkvenih praznikih in godovih.

Ravno tako tudi oba dopisa izrekujeta misel, da bi naša filharmonična družba gotovo rada kaj pripomogla v večo čast Božjo, — pa kako to, da se omenjena družba že večkrat ponudila ni, pripomoči v ta namen; prositi jo si menda cerkveno predstojništvo ni upalo, ker denarja ni imelo, da bi bilo plačalo njene pevce in godce. Da se pa prepričamo, sta li dopisnika resnico pisala, bi cerkvenemu predstojništvu svetovali, da se s prošnjo obrne do sl. vodstva imenovane družbe; vidili bomo potem, kako in kaj. Da pa dopisnik „Laibach. Ztg.“ ne misli samo na ta nagib, se že iz tega

*) Tedaj ne samo za uro, kakor „Laibach. Ztg.“ naznanja.

**) Da bi se pač kdo hotel ozreti na naše realne učence in za nje ustanoviti kako štipendijo, in da bi njim saj take, ki niso nobeni učilnici odločene, delili oni, kterim gré pravica oddajati jih!

more posneti, da o boljšem plačilu iz večih cerkvenih dohodkov govorí.

Očitna godbina učilnica, sklenjena z našo normalko, menda ima vse druge namene, kakor stolni cerkvi uriti godce in pevce; tudi bi bilo ž njenimi učenci kaj malo stolni cerkvi ustreženo, zlasti o šolskih opočitnicah, ki so ravno o najviših praznikih in godovih; godbini umetnosti menda pa še manj: to nam bo vsakdo pritrdil, kdor to učilnico in njene začetne učence pozná, in gotovo tudi njen učitelj g. Nedved sam.

Kake štipendije za učence, kterim bi šla dolžnost, v stolni cerkvi peti ali gosti, niso znane ne „Novicam“ ne stolnemu predstojništvu, ktero bo toraj jako hvaležno in veselo, če mu „tagespoštni“ dopisnik, ki je to reč sprožil, te štipendije imenuje, da se bo vedilo obrniti do deželne vlade, ktera bo njihove vžitnike zavezala, da spolnujejo svojo dolžnost.

Izreku, da je stolna cerkev imela nekdaj po dva ali tri plačane godce, hočemo nekoliko pozneje odgovoriti.

Kar se tiče zapuščin, ki odločujejo, da se zadušnice obhajajo s primerno godbo, je cerkvenemu predstojništvu znana le ena sama, pri kteri je bilo pa vse še vselej popolnoma po njenem določilu.

V srce je zabolelo vsakega, kdor je Riharjevo delavnost poznal do konca njegovega življenja, da se je dopisnik predrznil ga tako zaničljivo soditi in reči, da je le nekdaj imel zasluge, ki so toraj — zdaj že pozabljene! Te misli je menda tudi filharmonična družba sama, ker je ni bilo ne viditi ne slišati pri Riharjevem pogrebu, akoravno je ranjki bil njen ud več od 30 let. Po naših mislih bodo hvaležni Slovenci ranjcemu Riharju, ki je zlasti cerkveno petje prestvaril, čast in hvalo peli na veke.

Toliko bi bilo sicer že zadosti, da naši bravci zvedó, kaj „Novice“ mislijo o omenjenih dveh dopisih. Toda „Novice“ hočejo še nekoliko dalje seči in o omenjeni stvari povedati vse, kar so zvedile. Zlasti bi utegnile denarstvene zadeve naše stolne cerkve oči odpreti nevednežem. (Kon. prih.)

— Začetek šol v gimnazii in realki in pa ljudskih šol je 1. dné oktobra; zapisujejo se pa učenci, ki na novo pridejo v to ali uno šolo, že od 25. t. m. Zmiraj še upamo, da se prvi razred više realke začne tudi letos; več ne moremo odgovoriti na mnoge vprašanja o tej zadevi; to pa tudi vemo, da, če bi se v Ljubljani ne začela viša realka, da 14 dni po začetku šol se še zmiraj kje drugod jemljejo učenci v šolo. — Bogoslovske šole se pričnó 5. oktobra.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

15. dné t. m. se je zopet pričel državni zbor. Govorilo se je, da bode s tem začel svoje seje, da bode očitno pokazal svojo zadovoljnost o tem, kar se je godilo unidan v Frankobrodu zastran prenaredbe nemške zveze; al opustil je to, ker vsi poslanci niso o tem bili edinih misli. Med dosedanjimi zborovimi razpravami je bila zadeva o zaporu Rogavskega najvažneja. Vitez Rogavski je državni poslanec za Galicijo; po postavi se, dokler državni zbor trpí, ne smé noben poslanec zapreti drugače, kakor samo takrat, ako ga ravno zasačijo pri tem, ko kaj krivičnega počenja. C. kr. deželna sodnija levovska (lemberška) ga je 5. dné t. m. zapreti dala, ker ga je, kakor njeno pismo govorí, zasačila pri hudodelstvu, ko je delal za punt poljski in se tako pregrešil zoper §. 66 kaz. zak., pozneje je imenovana sodnija našla, da je Rogavski kriv velicega izdajstva. Pretresala se je ta zadeva najprej po izvoljenem odboru v skrivnih sejah, potem pa v očitnem zboru. Sklep državnega zbora po veliki večini glasov je bil: naj se Rogavski brž izpustí iz zapora in preiskava zoper njega ustavi za čas državnega zbora. Sklep ta se je nemudoma po telegrafu oznanil sodnii v Krakovo, in Rogavski je že na Dunaji, da se udeleži državnega zbora. Občno pozornost je izbudila ta razprava in sicer toliko bolj, ker še ni znano, o čem se je pregrešil poslanec, kteri v pismu do državnega zbora sicer ne odvrača od sebe vsakoršne krivde, pa trdi to, da ga na domu njegovem niso zasačili ravno pri kakem pregrešnem početji. — Presvitli cesar se je poda 19. t. m. v Išel, kjer ostane kakih 10 — 12 dni. O tem, da gré na Ogersko, je zopet vse tiho. — Vojaki dobijo zopet nekaj novega, namreč nove tornistre. — Tarifa za oprostenje od vojaščine je za prihodnje leto že odločena; 1200 gold. nov. dn. plača, kdor želi osvoboden biti. — Veliki knez rusovski Konštantin je dunajskim ubogim podaril 500 cekinov. — V sredo pričakujejo v Trstu poslance, ki pridejo iz Meksike svetlemu nadvojvodu Ferdinandu Maksu cesarsko krono ponujat; ali jo bo vzel ali ne, ni neki še tako gotovo, kakor pišejo nekteri časnikarji. Pač je pomisliti dosti, preden se kdo vsede na prestol, ki ga morajo čuvati francoski vojaki. — Govori se, da ogerski dvorni kancelar grof Forgač odstopi od svoje službe. — Ruska vlada je zdaj o zadevah poljskih odgovorila avstrijanski, francozki in angležki; gledé na pogodbe od leta 1815, pravi, da je vse storila, kar je bila dolžnost njena, in da storiti še več hoče, kadar položijo Poljaki orožje z rok; siliti se pa ne dá v ničesa. S tem je menda konec vseh diplomatičnih razprav; Poljaki pa so iznova prejeli nauk, naj se nikar ne zanašajo na Pariz. Orsinove (laške) bombe so prišle že tudi v Varšavo v roke puntarjev; 20. dné t. m. je bila ena taka vržena na kočijo vojskovoda Berga, kterega pa ni zadela; le njegovega služnika je ubila. — Garibaldi je zopet zlo zbolel. — Pravijo, da 10.000 Arbanasov ima priti v Bosnijo. Bosnjaki trdijo, da zdaj zdaj se mora začeti vojska med Srbi in Turki. V Sarajevu zidajo kristjani cerkev, pa Turki jim delajo sila zaprek; še kamnja jim ne dajo lomiti. To je tista ravnopravnost, ktero Turk daje kristjanu!

Razstava ljubljanska.

Kdor misli v razstavo poslati svojih pridelkov ali izdelkov, naj jih pošlje okoli sv. Mihela tako, da dva dni po sv. Mihelu, to je, 1. oktobra je vse že v Ljubljani. Pošlje naj se na vrt kmetijske družbe na Poljane ali pa naravnost na strelišče (za gradom), kjer bo razstava.

Odbor za razstavo.

Kursi na Dunaji 22. septembra.

5 % metaliki 76 fl. 75 kr.	Ažijo srebra 10 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 83 fl. — kr.	Cekini 5 fl. 32 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji } 19. sept. 1863: **86. 43. 27. 34. 63.** / **52. 75. 57. 21. 38.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji bo 3. okt. 1863.

Žitna cena

v Ljubljani 21. septembra 1863.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 92. — banaške 5 fl. 64. — turšice 3 fl. 54. — soršice 3 fl. 10. — rež 3 fl. —. — ječmena 2 fl. 85. — prosa 2 fl. 82. — ajde 2 fl. 34. — oves 1 fl. 6.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.